



Istungidokument

B10-0061/2024

17.9.2024

RESOLUTSIOONI ETTEPANEK

komisjoni avalduse alusel

vastavalt kodukorra artikli 136 lõikele 2

laastavate üleujutuste ja inimohvrite kohta Kesk- ja Ida-Euroopas ning ELi tegevusvalmiduse kohta kliimamuutuste tõttu üha rängemaks muutuvate loodusõnnetuste korral
(2024/2817(RSP))

Mohammed Chahim, Tiedo Wölken, Marcos Ros Sempere, Andreas Schieder, Krzysztof Śmiszek, Dan Nica, Klára Dobrev, Victor Negrescu
fraktsiooni S&D nimel

Euroopa Parlamendi resolutsioon laastavate üleujutuste ja inimohvrite kohta Kesk- ja Ida-Euroopas ning ELi tegevusvalmiduse kohta kliimamuutuste tõttu üha rängemaks muutuvate loodusõnnetuste korral (2024/2817(RSP))

Euroopa Parlament,

- võttes arvesse oma 15. septembri 2022. aasta resolutsiooni põua, tulekahjude ja muude äärmuslike ilmastikunähtuste tagajärgede kohta: suurem ELi panus kliimamuutuste vastasesse võitlusse¹,
- võttes arvesse oma 28. novembri 2019. aasta resolutsiooni kliima- ja keskkonnavalase hädaolukorra kohta²,
- võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. juuni 2021. aasta määrust (EL) 2021/1119, millega kehtestatakse kliimanetraalsuse saavutamise raamistik ning muudetakse määruseid (EÜ) nr 401/2009 ja (EL) 2018/1999 (Euroopa kliimamäärus)³,
- võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. juuni 2024. aasta määrust (EL) 2024/1991, mis käsitleb looduse taastamist⁴ (looduse taastamise määrus),
- võttes arvesse oma 15. juuni 2023. aasta resolutsiooni ülemaailmse kliimakriisi ohvrite Euroopa päeva kohta⁵,
- võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. juuni 2021. aasta määrust (EL) 2021/1060, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfond+, Ühtekuuluvusfondi, Õiglase Ülemineku Fondi ja Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi kohta ning nende ja Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi, Sisejulgeolekufondi ning piirihalduse ja viisapoliitika rahastu suhtes kohaldatavad finantsreeglid⁶ (edaspidi „ühissätete määrus“),
- võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. juuni 2021. aasta määrust (EL) 2021/1058, mis käsitleb Euroopa Regionaalarengu Fondi ja Ühtekuuluvusfondi⁷,
- võttes arvesse nõukogu 11. novembri 2002. aasta määrust (EÜ) nr 2012/2002 Euroopa Liidu Solidaarsusfondi loomise kohta⁸,
- võttes arvesse kodukorra artikli 136 lõiget 2,

A. arvestades, et üksikuid äärmuslikke ilmastikunähtusi ei saa otseselt seostada konkreetse

¹ ELT C 125, 5.4.2023, lk 135.

² ELT C 232, 16.6.2021, lk 28.

³ ELT L 243, 9.7.2021, lk 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1119/oj>.

⁴ EÜT L 2024/1991, 29.7.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1991/oj>.

⁵ ELT C, C/2024/488, 23.1.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2024/488/oj>.

⁶ ELT L 231, 30.6.2021, lk 159, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1060/oj>.

⁷ ELT L 231, 30.6.2021, lk 60, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1058/oj>.

⁸ EÜT L 311, 14.11.2002, lk 3 ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2002/2012/oj>.

põhjusega; arvestades, et valitsustevahelise kliimamuutuste eksperdirühma sõnul on selge, et kliimakriis põhjustab üha sagedasemaid ja intensiivsemaid äärmuslikke ilmastikunähtusi, nagu üleujutused, tormid ja kuumalained; arvestades, et see tähendab, et sademed ja tormid muutuvad tugevamaks, kuumalained kuumemaks ja põuad kuivemaks;

- B. arvestades, et komisjoni Copernicuse kliimamuutuste teenuse andmetel oli 2024. aasta augustis temperatuur industriaalühiskonna eelsest tasemest 1,51 °C kõrgem ning see oli 14 kuu jooksul juba 13. kuu, mil keskmine õhutemperatuur maapinnal ületas industriaalühiskonna eelset taset 1,5 °C;
- C. arvestades, et 2024. aasta septembris jätkuvad Kesk- ja Ida-Euroopas üleujutused rekordiliste tugevate vihmasadude tõttu, mille põhjustas torm Boris, Genova lahe äärmiselt niiske madalrõhuala; arvestades, et üleujutused algasid Austrias ja Tšehhis ning levisid seejärel Poolasse, Rumeeniasse ja Slovakkiasse ning hiljem Saksamaale ja Ungarisse;
- D. arvestades, et isegi pärast mitmeaastase finantsraamistiku läbivaatamist ei ole ELi Solidaarsusfondi (ELSF) eraldised piisavad, et reageerida suurtele loodusõnnetustele asjakohaselt ja väljendada liidu solidaarsust katastroofis kannatanud piirkondadega;
- E. arvestades, et selliste loodusõnnetuste vahetu ja tulevase mõju leevendamiseks on vaja kooskõlastatud kohalikke, piirkondlikke, riiklikke ja piiriüleseid meetmeid, sealhulgas kestlikke üleujutuste ohjamise süsteeme, kliimamuutustega kohanemise meetmeid ja suuremat vastupanuvõimet;
- F. arvestades, et kliimamuutuste leevendamiseks on vaja võtta kiireloomulisi meetmeid, eelkõige vähendada kasvuhoonegaaside heidet ning suurendada kohanemis- ja vastupanuvõimet kõigis sektorites, et minimeerida ja juhtida mõjusid keskkonnale, inimeste ja loomade tervisele, põllumajandusele ja majandusele;
- G. arvestades, et Eurobaromeetri andmete kohaselt usub enamik eurooplasi, et üleminekut rohelisele majandusele tuleks kiirendada, ning ELis on ligi neli kodanikku kümnest väitnud, et tunnevad end keskkonna- ja kliimaga seotud riskidest isiklikult ohustatuna;
- H. arvestades, et üleujutustel, nagu ka muudel äärmuslikel ilmastikunähtustel on ebaproportsionaalselt suur sotsiaalne mõju haavatavatele rühmadele, võrreldes kogu elanikkonnaga; arvestades, et eakad, lapsed, halva tervisega inimesed, majanduslikult ebasoodsas olukorras olevad inimesed ning hädaabiteenistuste töötajad ja koristustööde tegijad kuuluvad järjepidevalt kõige enam mõjutatud inimeste hulka, kes kannatavad nii füüsiliselt kui ka vaimselt kas kohe pärast selliseid sündmusi või pikas perspektiivis; arvestades, et loodusõnnetused mõjutavad rängemalt neid, kellel puudub stabiilne eluase ja kes sõltuvad ebakindlast tööst; arvestades, et põllumajandustootjad ja maakogukonnad, kelle elatis sõltub stabiilsetest ja prognoositavatest ilmastiku- ja kliimatingimustest, on samuti üks peamine rühm, keda põua ja üleujutuste koosmõju tervisele ja majandusele võib mõjutada;
- I. väljendab sügavat kaastunnet ja solidaarsust ohvrite, nende perekondade ning inimeste ja kogukondadega, keda mõjutavad jätkuvad äärmuslikud ilmastikunähtused ja rängad üleujutused Kesk- ja Ida-Euroopas, sealhulgas Austrias, Tšehhis, Ungaris, Poolas,

Rumeenias ja Slovakkias; väljendab solidaarsust nendega, kes Kreekas ja Portugalis metsa- ja maastikupõlengute tõttu kannatavad; tunnustab, et need katastroofid on tekitanud üksikisikutele ja kogukondadele sügavat emotsionaalset ja materiaalist kahju, ning avaldab kannatanud inimestele sel raskel ajal toetust;

2. tunnustab professionaalsete ja vabatahtlike tuletõrjeteenistuste, päästeorganisatsioonide, vabatahtlike ja sõjaväelaste väsimatuid pingutusi ja pühendumust üleujutuste ja muude loodusõnnetuste all kannatavates riikides kogu Euroopas; on veendunud, et nende vapper tegutsemine, samuti riiklike, piirkondlike ja kohalike ametiasutuste ning kodanike vaprad teod oma eluga riskides teiste päästmiseks, kodude kaitsmiseks ja infrastruktuuri kindlustamiseks väärivad suurimat tunnustust; rõhutab, et neil hädaabiteenistustel on olnud ülitähtis roll elude päästmisel, haavatavatest piirkondadest evakueerimisel ja vara kaitsmisel uskumatult keerulistes oludes, ning et nende valmisolek tegutseda, isegi ennast suurde ohtu seades, on olnud katastroofi ohjeldamisel määrava tähtsusega;
3. väljendab sügavat muret ELi tabanud äärmuslike ilmastikunähtuste, sealhulgas tugevate sademete ja ulatuslike üleujutuste, kuumalainete ning metsa- ja maastikupõlengute üle, millel on tõsine ja otsene mõju inimeste tervisele, elatusvahenditele, eluasemele, taristule ja põllumajandusele; rõhutab, et on tungivalt vaja tugevdada ELi ühist reageerimist nendele ebasoodsatele sündmustele, tõhustades elanikukaitset, kliimamuutustega kohanemist ja leevendavaid meetmeid, et tagada inimeste turvalisus, nende elatusvahendite kaitse ja majanduse vastupanuvõime;
4. on seisukohal, et need äärmuslikud ilmastikutingimused jätkuvas kliimaalases hädaolukorras on märk sellest, et kliimamuutuste leevendamiseks ja nendega kohanemiseks tuleb võtta ambitsioonikamaid meetmeid;
5. on seisukohal, et EL peaks võtma selles protsessis juhtrolli ja tugevdama oma pingutusi kõikides valdkondades; tuletab meelde, et kooskõlas ELi kliimamääruse, Pariisi kokkuleppe ja parimate olemasolevate teadusandmetega peaks EL tõhustama oma kliimameetmeid nii kliimamuutuste leevendamisel, et hoida globaalne soojenemine alla 1,5 °C võrreldes industriaalühiskonna eelse tasemega, kui ka kliimamuutustega kohanemisel, et suurendada vastupanuvõimet;
6. kutsub liikmesriike üles seadma esikohale ja kindlaks määrama äärmuslike ilmastikunähtuste tagajärjel kahjustatud ökosüsteemide lühiajalised, keskmise pikkusega ja pikaajalised taastamismeetmed; nõuab lisaks hädaolukorra järgseid taastamiskavasid käsitlevate ELi suuniste koostamist, et määrata kindlaks taastumise, taastamise ja ülesehitamise etapi prioriteetsed valdkonnad pärast üleujutustest, metsatulekahjustest, kuumalainetest ja põudadest põhjustatud katastroofe, sealhulgas soovitusi vastupanuvõime suurendamiseks ja elatusvahendite, majanduse ja kahjustada saanud keskkonna taastamiseks kooskõlas terviseühtsuse põhimõttega;
7. nõuab kliimamuutustega kohanemist käsitleva tugeva ELi õigusakti kiiret vastuvõtmist, et koordineerida liikmesriikide pingutusi kliimamuutustega kohanemisel ja vastupanuvõime suurendamisel kooskõlas Euroopa kliimamääruse eesmärkidega; märgib, et selle õigusaktiga tuleks kehtestada mõõdetavad eesmärgid olulistest valdkondades, nagu vesi, tervishoid, taristu, majandus ja ruumiline planeerimine;

märgib eelkõige, et sellega tuleks tagada, et kogu elutähtis taristu on 2030. aastaks kliimakindel ja et kõik liikmesriigid võtavad 2027. aastaks kasutusele kestlikud veemajanduskavad;

8. nõuab kliima- ja energiapoliitika raamistiku 2030 ning paketi „Eesmärk 55“ tegevuskava täielikku rakendamist, et vähendada kliimamuutusi põhjustavaid inimtekkelisi heitkoguseid, ning ELi pingutuste suurendamist uute 2030. aasta järgsete eesmärkide vastuvõtmise ja Euroopa kliimamääruse põhjaliku läbivaatamise kaudu;
9. kutsub liikmesriike üles täielikult ja tulemuslikult rakendama looduse taastamise määrust, millega suurendatakse koostoimet kliimamuutuste leevendamise, nendega kohanemise, katastroofide ennetamise ja looduse taastamise meetmete vahel; loodab, et sellel õigusaktil on oluline roll põuakindlate ökosüsteemide, sealhulgas püsiva taimkattega erinevas vanuses ja mitut liiki hõlmavate ning suure elurikkusega metsade ja märgalade, loodusliku taimestiku, lammide dünaamika, kogu maastikku hõlmava loodusliku imbumise taastamise ning vesikondade vastupanuvõime parandamise toetamisel;
10. rõhutab loodusõnnetuste pikaajalist kahjulikku mõju ELi majanduslikule, sotsiaalsele ja territoriaalsele ühtekuuluvusele, mis takistab ELi ühtekuuluvuspoliitika rakendamist; tunnistab, et Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklis 174 loetletud piirkonnad, millel on sageli piiratud vahendid majanduse taastamiseks, on eriti haavatavad;
11. kutsub komisjoni üles põhjendamatu viivitusega aktiveerima Euroopa solidaarsusreservi ja hädaabireservi, et võimaldada kiiret abi puhastustöodes ja võidelda vahetute terviseriskidega;
12. nõuab selliste mehhanismide nagu ELSF aktiveerimist, et anda abivajavatele riikidele rahalist abi; rõhutab, et on äärmiselt oluline, et üleujutustest mõjutatud piirkondadele antaks abi ja rahalisi vahendeid võimalikult kiiresti, lihtsalt ja paindlikult, ning nõuab tungivalt, et kõik mõjutatud riigid jätkaksid põgenikele hädaabi, sealhulgas toidu, puhta vee, arstiabi ja ajutise peavarju pakkumist;
13. tuletab siiski meelde, et ELSFi on mitu korda muudetud, et selle kohaldamisala laiendada, ning et alates 2022. aastast on see hõlmanud ulatuslikke tervisealaseid hädaolukordi, kuigi selle üldine rahastamispakett ei ole suurenenud; nõuab seetõttu ELSFi eelarve märkimisväärset suurendamist, et aidata piirkondadel kliimamuutuste mõju ennetada ja leevendada;
14. soovib, et elutähtsa taristu, sealhulgas transpordi-, tervishoiu-, vee- ja energiasüsteemide taastamisel tagaksid riiklikud, piirkondlikud ja kohalikud omavalitsused taristu kavandamise selliselt, et see peaks vastu tulevastele äärmuslikele ilmastikunähtustele; kutsub seetõttu kohalikke, piirkondlikke ja riiklikke osalejaid üles kiirendama kliimamuutustega kohanemise meetmete rakendamist, eelkõige üleujutuste ennetamise taristut, nagu paisud, tammid ja kuivendussüsteemid, ning looduslikke lahendusi, nagu taasmetsastamine ja märgalade taastamine;
15. rõhutab sünergiat ELSFi, ELi elanikkonnakaitse mehhanismi, Euroopa Regionaalarengu Fondi kliimakomponendi ja territoriaalse koostöö programmide vahel, mis on olulised tervikliku reageerimis- ja vastupanuvõime paketi loomiseks;

16. on seisukohal, et ELi eelarve kaudu tehtavad piirkondlikud investeeringud peaksid programmitöö ja rakendamise osas kuuluma jätkuvalt jagatud eelarve täitmise alla, et saaks reageerida liikmesriikide, piirkondade ning linna-, maa- ja äärepoolsete piirkondade vajadustele, eelkõige selleks, et võimaldada linna- ja maapiirkondadel kohaneda uute katsumustega nagu üleujutused; palub komisjonil, liikmesriikidel ja piirkondlikel ametiasutustel kasutada ja tõhustada olemasolevaid mehhanisme, et tuvastada normide rikkumist, pettust ja korrupsiooni mis tahes ELi rahastamisvahendi, sealhulgas ühtekuuluvuspoliitika rahastamise ja hädaabireservi vahendite kasutamisel, ning nende vastu võidelda;
17. tuletab meelde kohustusi, mis on võetud ELi elanikkonnakaitse mehhanismi ning ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni ja muude rahvusvaheliste lepingute alusel, mille eesmärk on katastroofiohu vähendamine ja keskkonnakestlikkus;
18. julgustab tugevdama piirkondlikke koostööraamistikke Kesk- ja Ida-Euroopa riikide vahel ning julgustab kasutama rahvusvahelisi eksperditeadmisi, et toetada taastumis- ja taastamispuudlusi, edendada ühiseid katastroofide ohjamise strateegiaid, jagada parimaid tavasid ja parandada piiriülest veemajandust;
19. on seisukohal, et ELSFi eelarve peaks olema proportsionaalne loodusõnnetuste arvu ja ränkusega kogu Euroopas; nõuab tungivalt, et komisjon suurendaks Euroopa solidaarsusreservi ja hädaabireservi eelarvet; rõhutab lisaks, kui oluline on tagada nende reservide või nendega samaväärsete reservide piisav rahastamine, pidades silmas komisjoni peatset ettepanekut uue mitmeaastase finantsraamistiku kohta ja asjakohaseid institutsioonidevahelisi läbirääkimisi;
20. kutsub komisjoni üles menetlusi veelgi ühtlustama ja vähendama ELSFi kasutuselevõtmise taotluste menetlemiseks kuluvat aega; kutsub liikmesriike ja piirkondi üles tegema kindlaks kitsaskohad ning tugevdama haldus- ja tegevussuutlikkust, et kiirendada ELSFi vahendite väljamaksmist; rõhutab vajadust mõistliku paindlikkuse järele, kui abisaajariigid ja piirkonnad seisavad eraldatud rahaliste vahendite taotlemisel ja kasutamisel silmitsi põhjendatud viivituste ja probleemidega;
21. rõhutab vajadust hinnata metsade, puude ja rohelise taristu potentsiaali üleujutuste ohjamisel, kliimamuutustega kohanemisel ja ökosüsteemi teenuste osutamisel, ning seda potentsiaali võimalikult hästi kasutada; märgib, et näiteks linnadesse istutatud puud võivad absorbeerida vihmavett, parandades samal ajal ka õhukvaliteeti; nõuab, et linnadesse istutataks rohkem puid ja toetataks säästvat metsamajandamist; rõhutab, et kõik üleujutuste vältimise ning muud taasmetsastamise ja põllumajandusega seotud kohanemismeetmed peaksid lähtuma uusimatest teaduslikest teadmistest ja neid tuleks rakendada täielikus kooskõlas ökoloogiliste põhimõtetega;
22. kutsub komisjoni üles lisama 2027.–2033. aasta mitmeaastase finantsraamistiku ühtekuuluvuspoliitikasse, eelkõige Euroopa Regionaalarengu Fondi vajalikud vahendid, et kiiresti taastada mõjutatud rahvusliku ajaloolise pärandi objektid, ehitada üleujutusohuga aladele säilitusmahutid, tagada esmareageerijate vajalik varustus ja pidev teadmiste vahetamine liikmesriikide vahel;
23. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon nõukogule ja komisjonile

ning liikmesriikide valitsustele ja parlamentidele.